

Zondag 24 november 1918 – enige editie

De bevrijding van het bezette gebied.

Londen, 23 november. Te Virton is een Duits hospitaal met zijn gehele staf de Amerikanen in handen gevallen. Onder de 400 patiënten waren Amerikaanse gevangenen.

Koning Albert tot zijn leger.

Lyon, 23 november. Uit Havre: De Belgische legerbode bevat een dagorder van koning Albert tot zijn troepen. Daarin herinnert hij aan de vertraging, die ze bij Luik, Antwerpen en Namen de vijandelijke horden hebben bezorgd, welke deze noodlottig moest worden; aan de verdediging in de modder aan de IJzer en aan de bloedige nederlaag, de vijand eindelijk toegebracht, waardoor aan de onderdrukking in België een einde kwam. Hij herdenkt de gewonden en doden, en betuigt, dat hij trots op hen is zomede dat de natie hen dankbaar bewondert.

Koning Albert gehuldigd.

Lyon, 23 november. In de kamer heeft minister Pichon, in de senaat Dubost, de voorzitter, naar aanleiding van Koning Albert's intocht te Brussel redevoeringen ter hulding van de vorst gehouden.

Tevens hebben minister Hymans en Pichon telegrammen gewisseld.

Gevangenen uit Duitsland.

Gisteren namiddag zijn te Oldenzaal over de grens gekomen twee Franse officieren en verder acht Belgische, zes Engelse, drie Franse en vier Russische krijgsgevangenen. Verwacht worden 1000 à 1500 Franse krijgsgevangenen, waarvoor diverse gebouwen worden ontruimd.

Wapenstilstand en vredesonderhandelingen.

Het wapenstilstandsverdrag bepaalde, dat de Duitse troepen, die niet binnen de bepaalde termijn het Frans of Belgisch gebied ontruimd zouden hebben, krijgsgevangen worden gemaakt. Ten aanzien van zieken en gewonden, die niet vervoerd kunnen worden, en in het belang van hun gezondheid moeten worden achtergelaten, bepaalt een bijzondere alinea in artikel 11, dat Duitse hospitaalsoldaten enz. hen moeten oppassen. Daaruit blijkt, dat de achtergebleven strijdbare troepen in gevangenschap komen, de gewonden daarentegen erbuiten blijven. Alleen Frankrijk blijft erbij, dat de achtergebleven gewonden en zieken als krijgsgevangenen moeten worden behandeld. Een Duits telegram tekent tegen deze opvatting ten sterkste verzet aan.

De grote dag.

Brussel, 22 november.

Hedenochtend – de feesten waren nauwelijks begonnen – was ik verplicht u slechts een kort bericht te zenden over de grote dag, die wij vandaag beleefd hebben. Vergeet niet dat post en telegraaf, in gewone tijden steunpilaren van de krant, nog niet werken en alles onze lezers dus langs speciale wegen moet bereiken. Vandaar dat u in maar enkele woorden nog vernomen hebt welke grote dag het vandaag voor België was.

Ik schroom niet u te herhalen dat de 22^e november 1918 als een der gedenkwaardigste in de Belgische geschiedenis zal geboekstaafd blijven en handhaaf mijn beweging dat zij ook in de wereldgeschiedenis een datum zal blijven.

Drie gebeurtenissen van belang op een dag: de intocht van een overwinnaarkoning in de hoofdstad van zijn land, de ontvangst van

de koning eerst in het parlement en daarna in het stadhuis van Brussel. In het kort reeds meldde ik u de uitbundige ontvangst, welke koning Albert, koningin Elisabeth en de koninklijke kinderen ten deel viel, gevolgd door de contingenten der schitterende Belgische en verbonden troepen. Veel is er tenslotte aan mijn eerste brief daarover niet toe te voegen; een nadere beschrijving van deze grandioze intocht zou toch maar gebrekkig woordenspel blijven en het werkelijk doorleefde en geziene ver achter zich laten. Het was trouwens niet alleen een ogeneschouw, waardig aan alle triomfen van Romeinse imperatoren of van Napoleon, want hierbij kwam nog het onwaardeerbare geestelijke dat aan deze triomf van de intrede zich overweldigend opdrong. Hier werd de glorie van het goede recht, van een beter en gelouterd leven wijd over de wereld uitgebazuind en dit geeft er zijn hoge waarde aan.

Het zo belangrijke eerste contact van de teruggekeerde koning met de vertegenwoordigers van zijn volk werd u door mijn medecorrespondent voor België beschreven op een wijze, die daarvan al het hoge gewicht voor de toekomst duidelijk zal maken, maar over de ontvangst in het eeuwenoude huis der stad Brussel wil ik nog iets zeggen.

Tegen het uur van aankomst van het koninklijk gezin had zich in de eerbiedwaardige gotische zalen een uitgelezen schare der Brusselse burgerij verzameld: het gemeentebestuur met de nu herwonnen Max aan het hoofd, de diplomaten, waaronder de Amerikaanse gezant Brand Whitlock zeer werd opgemerkt, de ministers van staat, de vroegere, tegenwoordige en aanstaande ministers, kardinaal Mercier, de hoofdpersonages uit de politieke, de geld- en de handelswereld, geleerden en kunstenaars, en talrijke hoofdofficieren der Belgische en verbonden legers; een werkelijk uitgezocht gezelschap.

Na door weer overvolle straten, langdurig toegejuicht, aan het stadhuis te zijn aangekomen, werd de koninklijke familie in de prachtige gotische zaal ontvangen, als het ware "en famille", maar daardoor met des te groter hartelijkheid. Van dit laatste droegen ook de enkele redevoeringen, die gehouden werden, de stempel.

Burgemeester Max wees erop dat de koning in de harde vier jaar, die achter ons liggen voor het gehele Brusselse volk steeds een voorbeeld is geweest van de rechtschapenheid en trouwe vaderlandsliefde, hetgeen de koning in zijn antwoord op de burgemeester en de gemeenteraad overdroeg, die in deze moeilijke tijden als één man pal hadden gestaan en geleden hadden voor de aloude rechten der stad en de burgerij, waarop België vanouds zo fier is geweest.

Met trots, zegde Koning Albert, namen wij allen achter het front kennis van de kloeke wijze, waarop gij allen u tegen de overweldiger schrap gezet hebt, en dikwijls, wanneer ik aan de IJzer of elders de eer had een van onze soldaten te decoreren en het een Brusselse jongen bleek te zijn, praatten wij lang samen over de stoere magistraten en de heerlijke hoofdstad, waarin wij allen nu zo gelukkig zijn ons terug te vinden.

In een woord het was een glorierijke dag.

Vrijdagmiddag heeft de voorzitter der Franse kamer, Deschanel, ter gelegenheid van de intocht van koning Albert te Brussel, hulde gebracht aan België, zijn koning en zijn koningin, en eraan herinnerd hoe België in 1914 de eerste stoot van de aanvaller heeft opgevangen. Ook huldigde hij generaal Leman, de heldhaftige verdediger van Luik, burgemeester Max, en kardinaal Mercier, die de Duitse onbeschaamdheid hebben getrotseerd, en alle andere

Belgische helden, die met Frankrijk op het slagveld hebben gestreden.

Volgens een draadloos Frans telegram zal het nieuwe ministerie er waarschijnlijk als volgt uitzien: van de katholieken de la Croix, president en financiën; Renkin, spoorwegen; de Broqueville, binnenlandse zaken; Vandevijvere, landbouw; Jaspar, kunsten en wetenschappen; Harmignies, staathuishouding; van de liberalen Janson of Masson, oorlog; Hijmans, buitenlandse zaken; Franck, koloniën; van de socialisten: Anseele, openbare werken; Vandervelde, Justitie; Wauters, nijverheid en bevoorrading; Coppieters, ondersecretaris van openbare werken.

De socialisten zullen tot de regering toetreden ten gevolge van het besluit, dat de algemene raad der werkliedenpartij heeft genomen.

President Wilson heeft koning Albert, ter gelegenheid van zijn intocht te Brussel, telegrafisch gelukgewenst.

Te Kristiania is vrijdag ter ere van België naar aanleiding van koning Albert's intocht te Brussel van openbare en particuliere huizen de vlag uitgestoken.

De nieuwe dagen (KVdW).

Brussel, 18 November.

Mijn medewerker voor België heeft u nadere bijzonderheden medegedeeld over de schrikkelijke ontploffingen die, midden in de feestvreugde, deze niet verstoren konden. Eerst heden overziet men het onheil in al zijn afgrijselijke breedte; aan wie of wat het te wijten is, kan niet zo licht uitgemaakt; dat het een laatste wraakneming is van de voortvluchtige vijand zal men intussen niet zo makkelijk uit het hoofd praten van de Brusselaars. Het belet niet, dat het ook

heden geen enkel ogenblik afbreuk kon doen aan de stemming, die ons allen beheerst: Brussel is verlost! En ook op ogenblikken, dat wij ons aan de opgewondenheid onttrekken, dat wij aan het galmend rumoer ontsnappen om tot inkeer te komen en ons rekenschap te geven van de eigen gevoelens - een operatie die nu meer dan ooit haar nut heeft - dan nog ontsnappen wij niet aan een lichte doezel, een soort roes, die het werkelijkheidsbesef verdoezelt, een verplaatsing op een onwezenlijk beschouwingvlak dat al het bestaande om ons heen omkleedt met een soort kinderlijk geluk. Vandaag zijn de eerste regelmatige troepen in Brussel binnengetroten: het tweede regiment gidsen dat ik zaterdag te Aalst had ontmoet en een grote groep wielrijders. Men verwachtte ze reeds sedert een paar dagen. Toch was het een verrassing als de flinke mannen op hun prachtige beesten voorbij draafden, gevolgd door veldkeuken en pakwagens. Zij kwamen binnen langs Koekelberg: nauwelijks hadden tien mensen ze gezien, of heel de middenstad stroomde ze tegen. Het buitenboulevard was weldra zwart van volk, dat te juichen stond nog voor het iets had gezien. Als de schone soldaten defileerden - een leger, zo uitgerust, moest overwinnen, - werd het een waanzin, een koorts die uitschoot, knal bij knal, van straat tot straat. Heel de vlaggenstad, de kleurige stad die schetteren bleef niettegenstaande de eerste sneeuw uit de druilerige lucht, was in één oogwenk één luid galmen. Het is nu elf uur in de nacht, en het heeft niet opgehouden. Brabançonne en Marseillaise joelen dooreen, er boven uit schalt, tot mijn grote verrassing een "Vlaamse Leeuw". De feestatmosfeer is geschapen; gisteren heeft ze een schrikwekkende proef doorstaan. Van één der hoogste gebouwen der stad af woonde ik het schouwspel bij: in het zuiden en in het noorden der stad de telkens knallende branden, aangejaagd, bij elke nieuwe ontploffing, als door een ritmische blaasbalg die de rode glanzes verhelderde en uitzette, en waar, nu en dan, sierlijke fuseeën uitveerden die rode en groene lichtballen

over de stad zaaiden. Het kraakte bij wijlen vreselijk; soms was het één geweldige knal; onderaan grolde de bas der losploffende granaten. Maar, zoals ik daar stond, meer dan vijftig meter hoog, was daar de zang der honderden duizenden feestmensen, die de grimmige stem van het onheil luid overstemde. Dat onheil: in gewone tijd zou het een ramp zijn geweest om heel de wereld te ontstellen: thans vergat heel Brussel de lijken van honderden stadsgenoten, van de onzalige slachtoffers die, geen kwartier daar vandaan de laatste stuip trekking waren van de vervloekte bezetting.

Een onverwoestbare feestatmosfeer: haar eerste officiële sanctie kreeg ze gisteren op het Brusselse stadhuis, bij de ontvangst van burgemeester Max. En de ceremonie verdient wel dat ik er op terugkeer.

Ze was bedoeld en aangekondigd als intiem. Maar ... hoeveel intieme vrienden heeft burgemeester Max niet! In de grote gotische zaal, die ik het laatst betrad in gezelschap van de "afgedankte" Duitse keizer, toen hij, het jaar voor de oorlog, ons vereerde met een bezoek, dat voor het land niet minder dan een dreigement was, en voor welke gelegenheid de vervaarlijke gast het symbolische uniform der huzaren van de dood had aangetrokken, - de gotische zaal is stampvol. Naast Belgische autoriteiten, scharen zich voor de Belgische en Brusselse kleuren van het podium, een aantal Engelse, Franse en Amerikaanse officieren; onder deze laatsten trekt vooral de generaal-majoor van het Rode Kruis de aandacht, die er uitziet als president Wilson zelf en in Brussel reeds overvloedige vrienden blijkt te bezitten, die hij bij beurten gaat groeten. Ik hoor dan ook een gonzen en kwelen van Engels om mij, vergoeding voor al het brutale Duits dat wij hier zolang voor lief moesten nemen. Steeds stromen hoge gasten aan; tussen de wethouders Lemonnier en Jacquain merkt men de Hollandse minister-resident de heer Van Vollenhoven op, die in Brussel voorgoed burgerrecht heeft verkregen - men hoopt

wel, dat hij ons bijblijft -, en waarvan de bescherming in de één en vijftig oorlogsmaanden hier zo hoog en zo dankbaar gewaardeerd is geweest. Eén stoel blijft op dat podium leeg. De deuren vliegen open; als een walm van klank slaat ons een Brabançonne aan; men kondigt aan: “Le bourgmestre!”; de lege stoel blijft leeg, maar Adolphe Max en zijn smalle gestalte gaat hem aan onze blikken verduiken. De toejuichingen breken uit en blijven minuten duren. Tranen blinken in alle ogen; Max is krijt wit, terwijl hij Lemonnier, zijn lotgenoot in ballingschap, op beide wangen kust. En deze laatste spreekt de geliefde en vereerde held van het recht toe, die daar staat, heel nederig, in een uiterst democratisch, grijsgroen colbertje en met een slappe boord om. “Wij begroeten”, zegt Lemonnier, “onze Grote Burgemeester. Want groot, dat bent u in het oordeel en in het hart der bevolking, sedert de tragische 20^e augustus 1914, de dag dat u met de Duitse overweldiger over de voorwaarden van Brussel's overgave ging onderhandelen. De Duitsers eisten uitleveringen van honderd notabelen: u hebt geweigerd, zoals u weigerde de hand te drukken die u geboden werd. Enkele dagen nadien moest u voor het eerst tegen de Duitse leugen optreden, die beweerde dat Frankrijk naar eigen bekentenis niet bij machte was ons bij te staan. Kort daarop werd het intrekken onzer vlaggen bevolen: weer klonk uw fier protest. Daarop kwamen de opeisingen: u wist betaling af te eisen, en de belofte dat niet meer zou worden gerekwireerd dan tegen gered geld. Die belofte werd, het spreekt vanzelf, niet gehouden - wat is een verbintenis, tenzij een vod papier? -; weer trad u op met alle uw energie; u werd gebannen, 26 september was de laatste dag dat wij u zouden zien.

En sedertdien begon uw lijdensgang: vijftig maand ballingschap, waaronder negen en dertig doorgebracht in de gevangenis, als een boef! zonder dat één enkele maal daartegen protest werd aangetekend in de Reichstag. Intussen heerste te Brussel de terreur.

Maar uw voorbeeld leefde in ons na: het personeel der gemeentediensten is in alle nederigheid trouw gebleven aan u en aan het vaderland, ondersteund trouwens door het Nationaal Comité, de Commissie for Relief in Belgium, de ministers van Spanje en Nederland (een luide ovatie valt de heer Van Vollenhoven te beurt).” En tot besluit biedt wethouder Lemonnier de heer Max de twee ingelijste affiches aan, waarin deze op zulke krachtige wijze tegen de overweldiger, zijn valsheid en zijn brutaliteit optrad.

Na Lemonnier voerden vertegenwoordigers der verschillende groepen van de raad geestdriftig en luid toegejuicht het woord. De gemeentesecretaris komt daarop van de bewondering en de verkleefdheid der gemeentediensten getuigen. Het hoofd van het kabinet van de burgemeester, dichter Auguste Vierset, leest een schoon huldesonnet voor. En daarop komt burgemeester Max, diep ontroerd, aan de beurt, kan moeilijk zijn aandoening bedwingen als hij herinnert aan de ontvangst die hem te beurt viel, eerst in het eigen huis vol bloemen, nu in het dierbare raadhuis, onder dierbare vrienden. Hij herdenkt de doden die de triomf niet mogen beleven van recht en gerechtigheid. Maar hij vermant zich, om protest aan te tekenen tegen de wandaden die Brussel op dit ogenblik verontrusten. (Hij bedoelt de ramp die, op datzelfde ogenblik, op twee punten is uitgebroken).

Het is de plicht der bevolking, in deze ernstige stonde, zich waardig te tonen van al diegenen, die Brussel hebben bijgestaan. En weer wordt hier, onder andere, de heer Van Vollenhoven genoemd, die nieuwe toejuichingen in ontvangst heeft te nemen. “Ik dank al dezen,” aldus vervolgt de burgemeester, “die in de hachelijke ogenblikken mij in de bres vervingen. België en zijn hoofdstad hebben vreselijk geleden, maar ik voel mij genoopt, de aanranding niet te betreuren, vermits zij het verweer heeft aangezet; zij heeft ons gedwongen uit de passiviteit te treden ter verdediging van onze

eer. Hierin is de koning zijn volk, het volk zijn koning waardig gebleven. Samen hebben zij ons een bevrijde toekomst bezorgd, en een eervolle plaats onder de volkeren, die gestreden hebben voor de vernieuwing der menselijkheid. Die vernieuwing eist offers, maar ook erkenning van rechten. Laat ons de arbeiders geven wat hen toekomt; laat ons werken aan het herstel van handel en nijverheid, laat ons, gij dierbare overheden der voorsteden, samen de banden toehalen die onze sterkte uitmaken; laat ons, in één woord, elke daad toetsen aan deze twee grote wetten: het gemene goed en het gevoel der broederliefde.”

Onder eindeloze toejuichingen komen kinderen der scholen bloemen aanbieden. Heel de zaal huilt: weer is de machtige gewaarwording der bevrijding ons meester. Maar weldra klinkt het: “Au balcon! Au balcon!”: het Brusselse volk wil zijn burgemeester zien. Terwijl de burgemeester zich vertonen gaat, vermeng ik mij onder de menigte, de duizenden die de eersten gemeentemagistraat overweldigend toejuichen. Deze wil spreken: men ziet alleen zijn grote, brede gebaren; men raadt, terwijl zijn arm de hoogte ingaat, wat hij bedoelt: heel de Grote Markt, onder volle feestversiering, roept tot driemaal toe: “Leve de koning, Leve de koningin.” De muziek zet in: duizenden monden huilen de Brabançonne mee; een triomfantelijke Marseillaise zie ik door Belgische officieren meezingen; als daarop het “God save the King” aanvangt, kan ik vaststellen dat al de naaistertjes der hoofdstad Engels hebben geleerd om het naar de onvervalste tekst mee te kwelen. Dan klonk de Italiaanse hymne, die men voor een deuntje hield waar men op dansen moest; en als het “Yankee doodle” volgde, dan zong men noch danste: men stond nogal vreemd voor deze muziek, waar men trouwens wel aan wennen zal ...

Het duizendhoofdige, duizendmondige volk stroomt uiteen, vormt optochten, gaat tegen verplettering tegen de muren leunen. Ik

ontsnap langs een zijstraatje, kom langs de Magdalenastraat voorbij de auto der Hollandse legatie: van het stadhuis af tot hier wordt de heer Van Vollenhoven toegejuicht. Ik kom aan het Elite-gebouw, van welks terras af ik de tweevoudige ontzetting der munitieontploffingen gade zal slaan. Het volk ... het volk ziet niets; het volk hoort niets; het volk is blij, blij ...